

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تبیین استراتژی سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی

مطالعه موردی: سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد

استاد ارجمند جناب آقای دکتر بابک حاجی کریمی

پژوهشگر:

جهان رضا شیبانی

بهار ۱۳۹۳

فهرست

عنوان.....	صفحه
مقدمه.....	۱
تاریخچه آتش نشانی.....	۴
تاسیس اولین آتش نشانی.....	۵
شکل گیری اولین آتش نشانی.....	۸
اطفائیه ، آتش نشانی شد.....	۱۳
آتش نشانی در مناطق دیگر ایران.....	۱۵
معرفی آتش نشانی ملارد.....	۱۷
بیانیه ماموریت.....	۱۸
چشم انداز.....	۱۹
فرصت ها و تهدیدات خارجی.....	۱۹
نقاط قوت و ضعف داخلی.....	۲۱
ماتریس ارزیابی عوامل خارجی EFE.....	۲۲
ماتریس ارزیابی عوامل داخلی IFE.....	۲۴
ماتریس بررسی رقابت CPM.....	۲۵
ماتریس تهدیدات ، فرصت ها ، نقاط قوت و ضعف SWOT.....	۲۷

- ۲۹ ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام استراتژیک SPACE
- ۳۲ ماتریس گروه مشاورین بُسْتَن BCG
- ۳۳ ماتریس داخلی – خارجی IE
- ۳۴ ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی QSPM

مقامات افغانستان

• مقدمه :

امیر کبیر، تازه به محل کارش رسیده بود و می‌خواست کار روزانه اش را شروع کند که یکی از خفیه نویسان وارد شد و گزارشی را به رؤیت وی رساند:

«حاجی میرزا احمد نام، قهوه خانه سرپوشیده ملکی سراج الملک را که نزدیک قراول خانه دروازه قدیم شمیران واقع است، اجاره کرده، بالاخانه و خود قهوه خانه را مملو از چلیک‌های نفت کرده است. این انبار خیلی خطر دارد. چنانچه خدای نخواستہ حریق در آن جا واقع شود، معالجه پذیر نیست، لذا، مراتب به جناب وزیر نظام اطلاع داده شد.»

امیر، نگاهی به گزارش انداخت، ابروانش را درهم کشید، دقایقی را به فکر کردن گذراند و بعد، زیر لب زمزمه کرد:

- امان از جهل! امان از طمع! این مردم، به فکر خودشان هم نیستند و هیچ فکر نمی‌کنند که انبار کردن نفت، آن هم در مجاورت آتش اجاق و درجایی که هر روز ده‌ها نفر به آن تردد می‌کنند و چپق و قلیان می‌کشند، چقدر خطر دارد و یک جرعه چطور ممکن است تمام زندگیشان را خاکستر کند.

امیر کبیر که تازه چند ماهی می‌شد زمام امور کشور را به دست گرفته بود و علاقه و اشتیاق زیادی داشت تا تغییرات دلخواهش را در نظام سیاسی و اجتماعی کشور شروع کند و ضمناً در روزهای قبل نیز چنان گزارش‌هایی به دستش رسیده بود، با خود اندیشید:

«شواهد نشان می‌دهد قهوه خانه میرزا احمد تنها مکانی نیست که چنین وضعیتی دارد و قطعاً خیلی‌های دیگر هم ممکن است اشتباه او را کرده باشند.»

تا قبل از صدارت امیر کبیر، نفت مورد نیاز مردم برای مصارف سوخت و روشنایی، دربشکه‌های ۱۱۰ کیلویی، به وسیله شتر، از بادکوبه روسیه وارد می‌شد و مردم برای خرید نفت از ظرف‌هایی به گنجایش دو سیرو نیم (۱۸۷/۵ گرم)، پنج سیر (۳۷۵ گرم) و چارک (۷۵۰ گرم) یا بزرگ تر، استفاده می‌کردند، اما در آن زمان بعضی تجار، برای آن که بتوانند نفت را راحت تر در تمام مناطق کشور توزیع کنند، نفت را به صورت حلب‌های ۲۰ کیلویی هم وارد می‌کردند. باین حال، به دلیل وارداتی بودن نفت و از آن جا که گاهی به طور نامرتب توزیع می‌شد، یا در برخی از محلات اصلاً توزیع نمی‌شد، گروهی از مردم دسترسی دائمی به نفت نداشتند و برای این که از نظر تهیه آن در مضیقه نمانند، هرگاه نفت گیرشان می‌آمد، مقدار زیادی از آن را خریداری می‌کردند و

خصوصاً از وقتی واردات نفت چلیکی رایج شد، به دلیل آن که نگهداری اش ساده تر بود، انباشت نفت توسط خانواده‌ها و خصوصاً کسانی که از نظر شغلی نیاز بیشتری به نفت داشتند، شدت گرفت.

موضوع گزارش، خصوصاً که مشابهات متعددی نیز داشت، به نظر امیرکبیر جالب آمد، یک بار دیگر گزارش را که مختصر و مفید هم نوشته شده بود، خواند و متحیر ماند که چه کند و چون چیزی به نظرش نرسید، از جا برخاست، مشغول قدم زدن در طول و عرض اتاق و فکر کردن شد و وقتی نتیجه‌ای نگرفت، کوشید تا به بقیه کارهای روزانه خود بپردازد. اما نتوانست از فکر گزارشی که خوانده بود، بیرون بیاید.

امیرکبیر اطلاعات خوبی در زمینه‌های مختلف داشت و خوب می‌دانست تاریخ نخستین آتشی که توسط انسان افروخته شد از چهار هزار سال تجاوز می‌کند و این را هم می‌دانست که آتش یکی از کشفیات مهم بشری است و اگر چه عاملی بسیار مهم برای رفاه و آسایش انسان و نجات او از تاریکی و سرما و مددکار بشر در پخت غذا و عامل رشد بسیاری از صنایع اولیه است و انسان با استفاده از آن توانسته به پیشرفت‌های قابل اعتنایی در زمینه ابزار سازی، سفال سازی، شیشه گری، ذوب فلزات و... دست یابد، اما خارج شدن آن از کنترل هم می‌تواند خطرات جبران ناپذیری به دنبال داشته باشد.

او که تاریخ را خوب خوانده بود و به خوبی خبر داشت در تاریخ کشورمان آتش‌سوزی به کرات شهرهایی را به کام خود کشیده و حتی به ورطه نابودی افکنده است، شهر سوخته در ۶۷ کیلومتری جنوب زابل در استان سیستان و بلوچستان را به یاد آورد که در سال‌های ۳۲۰۰ تا ۲۱۰۰ پیش از میلاد رشد و شکوفائی خاصی داشت و چندین بار در آتش سوخت و دوباره بازسازی شد. شهری که حداقل در روزگار ما کاوش‌های باستان‌شناسی انجام شده در آن ثابت کرده است حداقل چهار دوره مشخص آبادانی به خود دیده و ظاهراً در چهارمین دوره حیاتش بر اثر آتش‌سوزی به کلی ویران شده و از بین رفته است.

امیرکبیر همچنین می‌دانست در اوایل سال‌های سلطنت هخامنشیان نیز آتش‌سوزی در تخت جمشید باعث از میان رفتن بخش عظیمی از ثروت ملی شده است، و در سال ۳۲۵ هجری قمری، بغداد که در آن زمان جزو قلمرو ایران به شمار می‌آمد، به کام حریق فرو رفت که دو شبانه روز ادامه داشت و شهر را به کلی ویران کرد. مغولان هم قسمت‌های وسیعی از ایران را به آتش کشیدند و در شب سه شنبه دوازدهم ماه شوال ۱۰۹۸ هجری قمری، آتشی که در یکی از خانه‌های ساری برافروخته شده بود، منجر به آتش‌سوزی مهیبی شد که پس از ساعتی، دامنه اش تمام شهر را دربر گرفت و...

از یادآوری آتش‌سوزی‌هایی که درایران اتفاق افتاده بود، پشت امیر لرزید و به نظرش رسید صرف نظر از آتش‌سوزی‌هایی که عمدی بوده، وقوع حریق حادثه‌ای است که هرزمان دیگر و در هر جای دیگری از کشور نیز احتمال دارد اتفاق بیفتد واین، درحالی است که درهیچ کجای مملکت، امکاناتی نیز برای مبارزه با حریق‌های اتفاقی و آتش‌سوزی‌هایی که ناشی از بی احتیاطی مردم باشد، وجود ندارد.

آن روز، ذهن امیرکبیر، مدتی طولانی با موضوع گزارشی که خوانده بود، درگیری داشت و برای حل مشکل از هر راهی وارد می‌شد، به بن بست می‌رسید و هر بار به خود می‌گفت:

- کاری نمی‌توان کرد. هیچ قانون و قاعده‌ای وجود ندارد که بر اساس آن بتوان قهوه چی متخلف را مورد بازخواست قرارداد یا ازاین کار خطرناک منع کرد. تازه، اگر هم قانونی وجود داشت، با یک گل بهار نمی‌شد. به فرض هم که با میرزا احمد برخورد شود، او تنها آدم متخلف نیست و نمی‌توان بالای سر یکایک مردم مراقب گماشت تا مرتکب چنین تخلفی نشوند.

اما ناگهان، جرقه‌ای ذهنش را روشن کرد:

- یک کار می‌توان انجام داد... کاری که گذشتگان غفلت کرده و هیچ وقت انجام نداده‌اند. باید فهم مردمی را که به دلیل جهل یا غرض فرمانروایان همیشه دربی خبری نگه داشته شده‌اند، بالا برد تا خودشان بتوانند نفع و ضرر را تشخیص بدهند و از اقدام به کارهایی که به صلاحشان نیست، خودداری کنند و چنین کاری، فقط از دو طریق امکان پذیر است: اول احداث مدرسه درهمه جای کشور و بعد انتشار روزنامه‌ای که از طریق آن بتوان درزمینه مسایل مختلف، مردم را آگاه و به آنها اطلاع رسانی کرد.

دقیقاً از همان روز، امیرکبیر به فکر اجرای سریع‌اندیشه‌هایی افتاد که از مدت‌ها پیش در ذهن داشت و به همت او درسال ۱۲۳۰ شمسی، ابتدا یک کارخانه کاغذسازی درشمال شرقی تهران تأسیس شد و کاغذهای تحریری مرغوبی از آن بیرون آمد که به کاغذ امیری شهرت یافت و وقتی خیالش از بابت تأمین کاغذ راحت شد، به موازات فعالیت کارخانه کاغذسازی، دستور به انتشار روزنامه "وقایع اتفاقیه" داد و از بین افراد صاحب صلاحیتی که می‌شناخت، "میرزا جبار تذکره چی" را به عنوان مدیر روزنامه تعیین کرد و کار مباشرت ترجمه روزنامه را به "برجیس صاحب" داد و سپس در روز پنجم ربیع الاول ۱۲۶۸ (دیماه ۱۲۳۱) دربخش شمالی ارگ شاهی و درمحل که سابقاً سربازخانه بود، مدرسه دارالفنون را با مدیریت "محمدعلی خان شیرازی" (وزیر خارجه) افتتاح کرد و تصمیم گرفت از دانش‌آموختگان آن مدرسه برای تأمین معلم بقیه مدارس کشور استفاده کند.

• تاریخچه :

سابقه آتش‌سوزی در دنیا، چیزی کم از تاریخ کشف آتش توسط انسان ندارد و بدون آن که نیازی به ارائه مدارک و اسناد تاریخی باشد، می‌توان حدس زد و باور داشت که انسان از وقتی آتش را شناخت، پیوسته در معرض خطرات ناشی از آن بود و البته، اسناد و مدارک متعددی نیز موجود است و تأیید می‌کند افزون بر آتش‌سوزی‌های مهیبی که در ایران اتفاق افتاده و به برخی از آن‌ها اشاره شد، مردمان کشورهای دیگر نیز بارها صدمات سنگین ناشی از حریق‌های عمدی یا اتفاقی را تجربه کرده‌اند و به همین دلیل، از دیرباز یافتن راه‌هایی برای مقابله با آتش‌سوزی مورد توجه مردم بسیاری از نقاط جهان بوده و شواهد موجود حکایت از آن دارد که رومیان باستان برای محافظت از جان و مال مردم، حراست از جنگل‌ها و مراتع همچنین حفظ بناهای عمومی که حکم سرمایه‌های ملی را داشت، تجهیزات ویژه‌ای تأمین کرده و افرادی را برای مقابله با آتش‌سوزی‌های احتمالی در نظر گرفته بودند، در مصر هم از قرن دوم میلادی به بعد، این امر جدی تر گرفته شد و حتی فردی به نام " هرون " از اهالی اسکندران، دستگاه ویژه‌ای برای خاموش کردن آتش ساخت که تا مدتی نسبتاً طولانی استفاده از آن فقط در انحصار مصریان بود، اما بعدها تکنولوژی ساخت و تکنیک استفاده از آن، توسط سیاحان و مسافران به ممالک دیگر نیز راه یافت و مورد استقبال و تقلید قرار گرفت. در چین قدیم هم، پایگاه‌هایی به فاصله ۵۰۰ متر از همدیگر ساخته شده بود، که سربازانی مجهز به وسایل اطفاء حریق در آن‌ها مستقر بودند و چنانچه درجایی از شهرها آتش‌سوزی اتفاق می‌افتاد، می‌توانستند در اسرع وقت خود را به آنجا برسانند.

با این حال، تا حوالی قرن هفدهم میلادی، مطالعات و اقدامات ملت‌ها برای مبارزه با آتش‌سوزی، حالتی منطقه‌ای، پراکنده و غیر منسجم داشت و مردمان هرکشوری براساس امکانات و یافته‌های خودشان عمل می‌کردند. اما از آن زمان به بعد، با پیشرفت علم و صنعت و رشد ناگهانی اطلاعات جوامع بشری در زمینه موضوعات مختلف که زمینه ساز بسیاری از اختراعات و ابتکارات بود، دستگاه‌های آتش‌نشانی متعددی توسط ملل مختلف ابداع و در سطح دنیا پراکنده شد و در طول زمان تکامل یافت و چون معمولاً تمام ابداعات و اختراعات بشری زاینده احتیاج است، آتش‌سوزی مهیب و گسترده‌ای که در شهرهای بزرگی مثل توکیو، لندن، نیویورک و... به وقوع پیوست، باعث شد تا مردم جوامع مختلف، برای مقابله با حوادث مشابه آن‌ها، مراکزی تأسیس کنند و تجارب خود را در اختیار همدیگر قرار دهند و نتیجه آن همکاری، تأسیس سازمان‌های متعدد آتش‌نشانی بود که امروزه در سطح دنیا دایر است و مدرن ترین تجهیزات اطفاء حریق را در اختیار دارند.

متأسفانه به دلیل آن که تا قبل از نهضت مشروطیت در ایران، نوشتن تاریخ اجتماعی، رونق و رواج چندانی نداشت و مورخان غیر از رویدادهای سیاسی و جنگی، یا احوالات سران و سلاطین در مورد ثبت و ضبط بقیه رویدادها رغبتی قابل اعتنا نشان نداده‌اند، در حال حاضر اطلاعاتی که درباره وقوع آتش‌سوزی‌های کوچک و بزرگ در اختیار داریم، بسیار محدود است و فقط از دوره سلطنت ناصرالدین شاه که کلانتران محلات موظف شده بودند گزارش‌های روزانه‌ای از اوضاع و احوال حوزه مسئولیت خود تهیه کنند و به دربار بفرستند، اطلاعات دست و پا شکسته‌ای از زمان و مکان برخی حریق‌ها و بعضاً خسارات ناشی از آن‌ها موجود است. از جمله این که:

۱۴ ذی‌عقده... چند روز قبل سه باب دکان در شهر سبزواری آتش گرفت و ضرر فاحش به مالکان دکان و منازل رسانید.

۲۹ محرم... دو شب قبل بازار آتش گرفت. بیست و چهار باب دکان سوخت و دوازده هزار تومان خسارت به اهل بازار رسید و ضمناً اسباب و اثاثیه مردم را اوباش شهر بردند.

• تأسیس اولین آتش‌نشانی

امیرکبیر، که برنامه‌های اصلاحی متعددی برای تغییر سیمای کشور داشت و براساس دیده‌ها و شنیده‌هایش از زندگی مردم کشورهای دیگر و بیش از همه براساس مطالعات و اندیشه‌هایش علاقه مند بود طرحی نو در اندازد و به عقب ماندگی دیرینه کشور خاتمه دهد، نخستین کسی بود که تصمیم گرفت به موازات آگاه ساختن مردم در مورد خطرات آتش، نهادی هم برای مقابله با حریق در همه جای کشور ایجاد کند و چون در دوره ولیعهدی ناصرالدین شاه سال‌ها در تبریز خدمت کرده و به چشم دیده بود در آن شهر تأسیسات و تجهیزاتی به امر آتش‌نشانی تخصیص یافته است، قصد الگو برداری از اقدامات انجام شده در آن شهر و تصمیم آتش‌نشانی در سطح کشور را داشت. اما افسوس که عمرش کفاف نداد تا ایده‌های خود را به مرحله اجرا برساند و نابخردی شه جوان قاجار و توطئه و فتنه گری کسانی که به پشتوانه اغراض یا وابستگی‌های خود، چشم دیدن او را نداشتند، باعث شد تا بسیاری از اندیشه‌هایش برای تغییر سیمای ایران و از جمله تأسیس نهادی برای مقابله با آتش‌سوزی، از مرحله طرح خارج نشود و اجرا نشده بماند.

تبریز، اولین شهری بود که در آن بلدیة تأسیس شد و "قاسم خان والی"، که در تاریخ آن شهر نماد خدمت به مردم در سال‌های اولیه قرن ۱۳ شمسی محسوب می‌شود، ۱۰ سال بعد از تولد بلدیة، در گوشه دیگری از شهر،

در خیابان خاقانی، نبش خیابان بهادری امروز، بنیان تشکیلاتی را گذاشت که در اردیبهشت ماه سال ۱۲۹۶ شمسی افتتاح شد و به دلیل وظیفه خاصی که برای آن تعریف شده بود، از همان ابتدا به اطفائیه شهرت یافت. پیش از آن، در سال ۱۲۲۱ شمسی مأموران روسیه تزاری برای تأمین امنیت و حفظ منافی که در تبریز داشتند امکاناتی را به امر آتش‌نشانی اختصاص داده بودند، که از چند پمپ دستی دو طرفه، از جنس برنز و مس برای پمپاژ آب تشکیل می‌شد. اقدامات روس‌ها در تبریز، اگر چه حکم نخستین سند درباره تأسیس نهادی رسمی برای مبارزه با آتش در ایران ۱۶۵ سال پیش را دارد، ولی اسناد تاریخی گواهی می‌دهد که از آن امکانات فقط برای اطفاء حریق استفاده می‌شد و برای مقابله با سایر حوادث کارایی نداشت. در حالی که قاسم خان والی، وقتی اداره اطفائیه تبریز را بنیان گذاشت، رسیدگی به سایر حوادث غیر مترقبه، از سیل و زلزله گرفته تا آوار، سقوط از بلندی و... را هم جزو وظایف اطفائیه قرارداد و کوشید ابزار و ادوات مقابله با آن سوانح نیز تهیه شود و در اختیار مأموران شاغل در اداره اطفائیه قرار گیرد.

یکی از شاخص‌ترین ویژگی‌های اداره اطفائیه تبریز، که در حد خود نوعی ابتکار بدیع به شمار می‌آید، احداث برج "یانقین" است که در کنار ساختمان اطفائیه قرارداد داشت و هم‌اینک نیز ایستگاه شماره یک و ساختمان مرکزی سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی تبریز در مجاورت آن قرارداد.

واژه "یانقین"، در زبان مردم آذربایجان به معنای آتش و آتش‌سوزی است و فلسفه وجودی برج زیبا و دیدنی یانقین که با ۲۳ متر ارتفاع، یکی از ابنیه معروف دوره قاجاریه در تبریز محسوب می‌شود، آن بود که چون در زمان تأسیس اداره اطفائیه هیچ گونه امکانات مخابراتی برای تماس سریع مردم با اطفائیه وجود نداشت و احتمال می‌رفت در صورت وقوع آتش‌سوزی مأموران زمانی در جریان حادثه قرار بگیرند و به محل آتش‌سوزی برسند که کار از کار گذشته و زیان فاحشی به بار آمده باشد، "قاسم خان والی"، برج را به عنوان دیده بان احداث کرد و دستور داد در تمام ساعات شبانه روز، عده‌ای در اتاقک دیده بانی بالای آن به نگهبانی مشغول باشند و در صورت مشاهده دود و آتش یا غبار غلیظ در هر نقطه‌ای از شهر، محل را شناسایی کرده و سپس، با به صدا درآوردن زنگ برنزی بزرگی که در بالای برج تعبیه شده بود، مأمورانی را که به حالت آماده باشد در پائین برج مستقر بودند، مطلع سازند، تا به آنجا بشتابند.

همچنین، نقل است برج یانقین کارکرد دیگری نیز داشت و بر فراز آن چراغی تعبیه شده بود که شب‌ها آن را روشن می‌کردند و مسافرانی که شب هنگام وارد شهر می‌شدند، در صورت ضرورت می‌توانستند برای جهت یابی و پیدا کردن راه خود از آن استفاده کنند و جالب این که آن ابتکار در یکصد سال پیش، مورد توجه اغلب سیاحانی که به تبریز سفر کرده بودند، قرار گرفت. تا جایی که اغلب آن‌ها در سفرنامه‌هایشان به برج یاد شده اشاره کرده‌اند و

تأکید آن‌ها باعث شد تا مسئولان آتش‌نشانی چند کشور از جمله فرانسه، با نحوه کار و عملکرد آتش‌نشان‌های تبریزی آشنا شوند و با الگو برداری از آن، فناوری ایرانی آن مقطع تاریخی را به کشور خود انتقال و مورد بهره برداری قرار دهند.

پلان برج مورد اشاره، که تا قبل از توسعه شهر تبریز بلندترین ساختمان شهر به حساب می‌آمد و از بالای آن تمام نقاط شهر به وضوح دیده می‌شد، در داخل به شکل دایره بوده، یک رشته پله حلزونی به قسمت فوقانی آن راه دارد و دارای هشت نورگیر هلالی است و بخش زیرین آن که از یک چهارطاق تشکیل شده، به منزله پایه برج به شمار می‌آید و به قرنیزی سنگی منتهی می‌شود.

در چند دهه گذشته، از یک سو به دلیل توسعه شهر و رویکرد شهرنشینان تبریزی به بلندمرتبه سازی و از سوی دیگر به واسطه کم توجهی متولیان حفظ میراث فرهنگی، که باعث احداث بناهای متعددی در حریم برج و گوشه و کنار آن شده، اندک‌اندک برج یانقین اهمیت پیشین خود را ازدست داد و شهرتش رو به افول گذاشت. ضمن این که پیدایش امکانات جدید و پیشرفته ارتباطی، نظیر تلفن، استفاده از برج را توجیه نا پذیر می‌ساخت. باین حال، هنوز چیزی از اعتبار و اهمیت برج کاسته نشده و افزون بر این که از سال ۱۳۷۷ به عنوان قدیمی ترین بنای مربوط به تشکیلات آتش‌نشانی کشور، در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است، سال گذشته آتش پاد دوم " امیر کاردوست "، مدیرعامل سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی تبریز پیشنهادی مطرح کرد مبنی بر این که چون تبریز اولین شهر برخوردار از آتش‌نشانی بوده و برج یانقین قدیمی ترین سمبل آتش‌نشانی در ایران محسوب می‌شود، شایسته است همزمان با مراسم گرامیداشت یکصدمین سال تأسیس شهرداری در تبریز، برج یانقین که هم اکنون بخشی از وسایل، تجهیزات و ماشین آلات آن نیز در محل اداره آموزش سازمان آتش‌نشانی تبریز موجود است و در مناسبت‌های مختلف مورد بازدید مسافران و سایر علاقه مندان قرار می‌گیرد، به موزه آتش‌نشانی کشور تبدیل شود.

آتش‌نشانی تبریز، تا سال ۱۳۷۱ به صورت واحد و اداره‌ای وابسته به شهرداری، زیر نظر بلدیة سابق و شهرداری بعدی انجام وظیفه کرد. اما در سال ۱۳۷۱ اساسنامه تشکیل آن به صورت سازمانی مستقل، به تصویب وزارت کشور رسید و از آن زمان تاکنون به صورت نهادی مستقل با شرح وظایف مشخص، مشغول فعالیت است.

• شکل گیری اولیه آتش نشانی

دومین و سومین واحد آتش نشانی کشور، باتوجه به ضرورت حفظ چاه‌های نفت مسجد سلیمان و پالایشگاه آبادان، توسط دولت انگلستان درخوزستان تأسیس شد و چون بعد از شهادت امیرکبیر در بهمن ماه ۱۲۳۱ جانشینان وی، نه تنها دنباله‌اندیشه‌هایش را نگرفتند، بلکه کوشیدند تا برخی از اقدامات او را نیز خنثی کنند، اقدام دیگری در این زمینه صورت نگرفت و تفکر تأسیس نهادی برای مقابله با آتش در کلیه نقاط کشور، که گویا امیرکبیر مقدمات آن را نیز فراهم کرده بود، به فراموشی سپرده شد. تا این که در سال ۱۲۶۰ شمسی و هنگام سفر اول ناصرالدین شاه به فرنگ، هنگام اقامت وی در شهر " حاجی طرخان " روسیه، وقتی دسته‌ای از آتش‌نشان‌های آن شهر مانوری در حضورش برگزار کردند، چنان ذوق زده شد که اظهار داشت آن مانور بسیار مورد توجهش قرار گرفته است و در جریان دومین سفر خود به فرنگ، هنگام بازدید از یک ایستگاه آتش‌نشانی، تجهیزاتی که برای اطفاء حریق در آن جا موجود بود، وی را بیشتر غرق تعجب ساخت و تأسف آور آن که به رغم مشاهده تلاش‌هایی که مردم دیگر کشورهای دنیا برای مقابله با آتش‌سوزی انجام می‌دادند و با وجودی که بعد از سفرهای خارجی او چندین آتش‌سوزی مدهش در کشور به وقوع پیوست، حتی فکرایجاد تشکیلاتی مشابه آنچه در کشورهای دیگر جریان داشت و به صورت امری بدیهی درآمده بود، به ذهنش نرسید و تا سال‌های پس از ترور او توسط میرزا رضای کرمانی، که روز جمعه ۱۷ ذی‌قعدة سال ۱۳۱۳ هجری قمری اتفاق افتاد، ایران همچنان فاقد سازمان و تجهیزاتی برای پیشگیری و مقابله با حریق‌های خانمان سوز بود و فقط در آخرین سال‌های سلطنت او اداره‌ای با عنوان احتسابیه در تهران دایر شد که کارنظمیه، بلدیة و عدلیه یعنی شهربانی، شهرداری و دادگستری کنونی را به طور یکجا انجام می‌داد و آن اداره که شماری از کارکنانش با عنوان «محتسب» مورد اشاره قرار می‌گرفتند، از دو شعبه با عنوان‌های «احتساب» و «تنظیف» تشکیل می‌شد که در هر کدام از شعبه‌های وابسته، عده‌ای نایب، فراش و رفتگر خدمت می‌کردند. محتسب‌ها کارشان را زیر نظر حکومت و کلانتر شهر انجام می‌دادند و بر رسیدگی به جرایم و گاهی داد و ستد و فروش کالاها نظارت داشتند و کارکنان شعبه تنظیف هم مؤظف بودند با وسایل و امکاناتی ابتدایی، زباله‌ها را از گوشه و کنار شهر جمع کنند و با ۱۰۰ رأس اسب، قاطر و الاغی که در اختیار داشتند، به بیرون از شهر انتقال دهند. همچنین شعبه تنظیف عده‌ای سقا در استخدام داشت که مؤظف بودند با مشک، کوچه‌ها و خیابان‌های شهر را آب پاشی کنند تا گرد و غبار ناشی از حرکت مردم، وسایط نقلیه و چهارپایان، باعث اذیت و آزار شهروندان نشود و علاوه بر آن مسئولیت، مؤظف بودند هنگام وقوع آتش‌سوزی‌ها نیز در امر خاموش کردن آتش دخالت کنند، که نگفته پیداست چون امکانات و تجهیزاتی که

دراختیار سقاها قرارداداشت، نامتناسب با وظیفه شان بود، درمبارزه با آتش و اطفاءحریق نمی توانستند نقش قابل اعتنایی ایفا کنند و به بیان بهتر، بود و نبودشان تفاوتی نمی کرد.

آن وضعیت، با شدت و ضعفهایی تا هنگام نهضت مشروطیت ادامه داشت. اما پس از امضاء فرمان مشروطیت درسال ۱۲۸۵ شمسی و تغییراتی که درساختار اداره کشور به وجودآمد، مشروطه خواهان که آشناییهایی با اصول تقسیم کار و شیوههای اداره شهر درجوامع غربی داشتند، تصمیم گرفتند طبق ضوابط خاصی به ساماندهی اوضاع شهر تهران و تأسیس نهادهایی مدنی بپردازند و ازجمله اقداماتشان دراین رابطه آن بود که درهر شهر، کسی را به عنوان رئیس شهر تعیین کردند و اجرای امور شهری را برعهده اش گذاشتند و مدتی بعد، همان تفکر مقدمه تأسیس تشکیلاتی با عنوان بلدیه شد.

هدف اولیه از تأسیس بلدیه، حفظ منافع شهرها و برآورده کردن حوایج شهرنشینان مثل اداره کردن اموال منقول و غیر منقول، نگهداشت سرمایههای متعلق به شهر، ایجاد تسهیلاتی برای دسترسی آسان مردم به مواد غذایی، تمیز نگه داشتن کوچهها، میدانها و خیابانها، روشن کردن شهر درشب، پاکیزگی حمامها و... بود و برای اولین بار، بیمه بناهای متعلق به شهر دربرابر حریق و... مورد توجه قرار گرفت و امید می رفت بلدیه این امر را که با حفظ جان و مال دربرابر آتش بستگی داشت، جدی بگیرد. باین حال، بلدیه درزمینه آتش نشانی اقدام چشمگیری انجام نداد و ازآنچه درسالهای آخر سلطنت ناصرالدین شاه جریان داشت تجاوز نکرد و درنتیجه هیچ تغییری درابزار و ادوات مورد استفاده مأموران مبارزه با حریق به وجود نیامد.

بعد از کودتای ننگین رضا خان درسال ۱۲۹۹ شمسی و خصوصاً بعداز شروع سلطنت رضا خان، تشکیلات بلدیه به نحو محسوسی تغییر کرد و برای آن که شهر تهران سرو سامانی به خود بگیرد و از وضع سابق خارج شود، درسال ۱۳۰۳ شمسی، بلدیه تهران یک دستگاه اتومبیل آب پاش برای آب پاشی خیابانهای خاکی شهر خریداری کرد و یک سال بعد، هنگامی که سرلشکر کریم بوذرجمهری کفالت بلدیه تهران را برعهده داشت، وجود همان ماشین آب پاش، مقدمه ای برای شکل گیری نهادی برای مقابله با آتش سوزی درتهران شد. به این ترتیب که چند متر لوله، یک سر لوله و چند شیر به آن ماشین افزودند تا برای اطفاء حریقهای احتمالی نیز کارایی داشته باشد.

درابتدای تأسیس اداره اطفائی، فردی آلمانی به نام «هانری فردریش دوئل» که از مکانیکهای قشون به شمار می آمد، به ریاست فنی و یکی از افسران روس سفید به نام «کلنل وربا» (که به ایران پناهنده شده بود)، به ریاست نظامی آن منصوب شدند و اداره موصوف با ۱۵ نفر پرسنل، که همگی از درجه داران قشون بودند، کار

خود را شروع کرد. ولی در سال‌های بعد، به موازات تجهیز اداره اطفائیه، در کادر اداره کننده آن تشکیلات نیز تغییراتی به وجود آمد و اداره اش تحت نظر رؤسای ایرانی که از بین افسران ارتش انتخاب می‌شدند، قرار گرفت و بر تعداد کارکنانش افزوده شد.

اداره اطفائیه، فعالیت خود را ابتدا در ۳۰۰ متری میدان توپخانه و در ابتدای خیابان چراغ برق (امیر کبیر بعدی)، و در محلی استیجاری در گاراژ حسینی که متعلق به فردی موسوم به نام "سید اسدا..." بود و قسمتی از گاراژ غرب که مقابل کوچه عرب‌ها در شمال همان خیابان قرار داشت، شروع کرد و یک دستگاه اتومبیل آب پاشی که تنها دارایی آن را تشکیل می‌داد، اگر چه اسماً به امر آتش‌نشانی اختصاص یافت، اما عملاً برای امور دیگری نیز مورد استفاده قرار می‌گرفت.

در آن هنگام، چون تنها منبع تأمین آب آشامیدنی مردم تهران جوی‌های روباز و به شدت آلوده‌ای بود که از کنار خیابان‌ها می‌گذشت و مصرف آب آلوده هر چند گاه یک بار بیماری‌هایی مسری را در سطح شهر شیوع می‌داد، عده‌ای از افراد، با گاری اسبی‌هایی که منبع فلزی بزرگی بر روی آن‌ها تعبیه شده بود، از سرچشمه قنات‌ها آب برداشت کرده و در محلات مختلف، به منازل شهروندان می‌رساندند و بابت تحویل هر سطل آب به متقاضیان، مبلغ اندکی دریافت می‌داشتند.

بر اثر استقبال مردم از آب سالم و رونق گرفتن کار صاحبان گاری اسبی‌ها، که اصطلاحاً با عنوان «آبی» از آنان یاد می‌شد، مسئولان بلدیة تصمیم گرفتند در این زمینه نیز فعالیتی انجام دهند. لذا، از اتومبیلی که قبلاً فقط به آب پاشی خیابان‌ها اشتغال داشت و پس از تأسیس اداره اطفائیه در اختیار آن اداره قرار گرفته بود، برای آبرسانی به محلات مختلف شهر هم بهره‌گیری کردند.

پرکردن منبع آب‌های تعبیه شده بر روی گاری‌ها، به این دلیل که صاحبان گاری‌ها ناچار بودند سطل سطل آب از قنات بردارند و به داخل منبع بریزند تا پر شود، با دشواری و اتلاف وقت زیادی همراه بود. اما ماشین مورد اشاره، چون یک موتور پمپ نیز داشت که با استفاده از آن، منبع به راحتی و در زمانی کوتاه پر می‌شد. از طرف دیگر سرعت پایین گاری اسبی‌ها باعث می‌شد آب مورد نیاز شهروندان دیر به دست آنان برسد، در حالی که ماشین یادشده این مشکل را نیز نداشت. نتیجتاً آبرسانی بلدیة به وسیله ماشین، در کوتاه مدت توانست نظر مردم را جلب کند. به همین جهت، بعدها بلدیة برای گسترش امر آبرسانی، پنج دستگاه اتومبیل مشابه آن خودرو را از کشور آلمان خرید و در نتیجه، اداره اطفائیه صاحب شش دستگاه اتومبیلی شد که همچنان برای آبرسانی هم مورد بهره‌برداری قرار می‌گرفت.

از آنجا که در یکی دو سال اول تأسیس اداره اطفائیه، چند حریق در تهران اتفاق افتاد و هنگام وقوع آن‌ها ماشین‌های آب پاش در سطح شهر پراکنده بود و عملاً تجهیزات موجود نتوانست در اطفاء آن حریق‌ها نقش قابل‌اعتنایی ایفا کند و از طرف دیگر تقاضای مردم برای برخورداری از آب سالم هم رو به افزایش بود و ظاهراً اداره اطفائیه وظیفه داشت به موازات انجام وظیفه در حوزه آتش‌نشانی امر آبرسانی شهری را نیز مدیریت کند، در آذرماه سال ۱۳۰۷ با نیت تقویت توان فنی اداره اطفائیه، یک دستگاه آب پاش بزرگ و چهار دستگاه آب پاش کوچک مارک "N.A.G" که لاستیک‌های توپر داشت، از کشور آلمان خریداری شد و به طور کامل در اختیار اداره اطفائیه قرار گرفت. عده‌ای از شوهرهای (رانندگان) مستعد قشون و گروه‌بان‌های قدیمی هنگ‌های بهادری و آهنین هم برای به کار انداختن و هدایت ماشین‌های جدید به اداره اطفائیه منتقل شدند و اطفائیه، ظاهراً سامان پیدا کرد. باین وجود، به دلیل وسعت یافتن شهر، افزایش جمعیت آن و کارگاه‌هایی که در حومه تهران شروع به فعالیت کرده بود، گاهی اوقات، خصوصاً زمانی که حریق‌های شدیدی روی می‌داد، یا به طور همزمان در چند جای شهر حریق به وقوع می‌پیوست، تشکیلات آتش‌نشانی به تنهایی نمی‌توانست مشکل را حل کند و در نتیجه، از نیروهای امدادی سایر ارگان‌ها، از جمله نظمیه (شهربانی) و قشون (ارتش) نیز برای کمک به مأموران آتش‌نشانی استفاده می‌شد و طبق دستورالعملی که برای مأموران وضع شده بود، آنان وظیفه داشتند پس از اطفاء هر حریق، گزارشی در خصوص چگونگی وقوع حادثه و اقداماتی که در رابطه با آن انجام داده‌اند، تهیه کنند که مجموعه‌ای از آن‌ها را در خلال کتب مختلفی که درباره تهران قدیم نوشته شده، می‌توان یافت و یکی از آن‌ها چنین است: «وقوع حریق - سه ساعت قبل از ظهر امروز حرقی در عمارت مسکونی آقای ناصر ندامانی واقع در خیابان شاه آباد رخ داد. مأمورین نظمیه و بلدیه با جدیت فوق‌العاده به وسیله اتومبیل اطفائیه و وسایل دیگر مشغول خاموش کردن آن شده، در این بین یک دستگاه اتومبیل اطفائیه اداره قشون نیز رسیده و پس از دو ساعت اشتعال و سوختن سقف و مقداری از دیوارها و قسمت عمده ائاثیه، موفق به خاموش کردن آن و جلوگیری از سرایت به منازل دیگر گردیدند. آقایان کفیل بلدیه و ادیب السلطنه سرداری هم در آنجا حضور داشته و با مأمورین کمک می‌نمودند. علت حریق هنوز معلوم نیست و گویا از آتش سیگاری بوده است».

آمار موجود دلالت دارد بر این که تا حدود سال ۱۳۰۷ شمسی مجموع تجهیزات آتش‌نشانی تهران عبارت بود از ۱۵ دستگاه ماشین آتش خاموش کن نو و آماده کار، ۳ دستگاه "بنز مرسدس"، ۴ دستگاه "اشکودا"، ۲ دستگاه پورسک "N.A.G" و ۴ دستگاه موتور پمپ، به علاوه ۸۴ کامیون اسقاط که پس از مستعمل شدن توسط ادارات دیگر در اختیار آتش‌نشانی قرار گرفته بود و تأثیری در امر اطفاء حریق نداشت. لذا، تجهیزات آتش‌نشانی چنان که باید و شاید جوابگوی احتیاجات تهران نبود و مسئولان به جای تجزیه و تحلیل مشکلات،

انجام مطالعه بر روی گسترش شهر و پیش بینی مشکلاتی که بر سرراه انجام وظیفه آتش نشان‌ها وجود داشت و توسعه آتش‌نشانی را فقط در حد خرید اتومبیل می‌دانستند. تا این که وقوع یک حادثه مسئولان را از خواب بیدار کرد. به این ترتیب که روز ۸ مهرماه ۱۳۰۷ سالن سینمای صنعتی واقع در خیابان لاله زار آتش گرفت. آتش‌سوزی در آن سالن، که یکی از مدرن ترین و مجهزترین سینماهای پایتخت محسوب می‌شد و به نمایش فیلم برای بانوان اختصاص داشت، به دلیل وسایل قابل اشتعال در آن، در زمانی کوتاه شدت گرفت و بناهای اطراف را نیز به خطر انداخت و مأموران آتش‌نشانی، گردان مهندسی ارتش و عوامل پلیس ساعت‌ها زحمت کشیدند تا توانستند آتش را خاموش کنند. اما متأسفانه با تمام فداکاری و از خودگذشتگی مأموران آتش‌سوزی اگرچه از نظر جانی به کسی لطمه‌ای نزد، اما وقتی خاموش شد که از آن سینمای مجهز، فقط مشتی خاکستر بر جای مانده بود.

فردای آن روز، روزنامه اطلاعات، ضمن چاپ گزارش مشروحي از واقعه، به لزوم تقویت آتش‌نشانی تهران اشاره کرد و خاطر نشان ساخت: «... وقتی واقعاً فکر کنیم متوجه می‌شویم ماهیچ وسیله اطفائیه‌ای نداریم، ما یک اداره مخصوص اطفائیه می‌خواهیم، برای این که به مجرد وقوع حریق و صدا کردن زنگ تلفن آن اداره، سوت اتومبیل‌های اطفائیه هم از طرفی بلند شود. متأسفانه تاکنون به این امر توجهی نشده است و مأمورین نظمیه و بلدیه، باید با نبودن وسایل کافی خود را در خطر حریق بیندازند. علی‌ایحال امیدواریم بلدیه زودتر درصدد تهیه وسایل کافی برای اطفاء حریق و تهیه چند دستگاه اتومبیل‌های اطفائیه و اداره و بودجه مخصوص برای این منظور برآید که از مشقت کارکنان و مأمورین فعلی اطفائیه و خطرات آن کاسته شود و اگر طالب کسب تمدن جدید دنیا هستیم، باید لوازم آن را نیز از هر حیث فراهم کنیم...».

تشکیلات اطفائیه، چندین سال، همچنان در خیابان چراغ برق و درگاراژهای حسینی و غرب دایر بود. تا این که بر اثر وسعت یافتن شهر و تعدد حریق‌هایی که در مناطق مختلف اتفاق می‌افتاد، مسئولان امر بالاخره متوجه شدند ماشین آلات و نفراتی که در اختیار دارند، جوابگوی نیازهای شهری با وسعت و جمعیت تهران نیست. به همین جهت، در سال ۱۳۱۰ شمسی با پیگیری " کریم آقا بوذر جمهری"، که در رابطه با امر آتش‌نشانی بیشترین مسئولیت را برعهده داشت و به تعبیری مدیر ارشد آن خوانده می‌شد، برای احداث ساختمانی متناسب با وظایف اداره اطفائیه و همچنین تأمین بودجه‌ای منطبق با حجم فعالیت‌های آن، پیشنهادی تهیه و تقدیم مجلس شد، که با تصویب آن پیشنهاد، در سال ۱۳۱۱ اداره اطفائیه ابتدا به قسمت شرقی آسایشگاه سابق بلدیه و سپس به بیرون از محدوده شهر، به میدان حسن آباد و محل گورستان متروکه‌ای که در آنجا واقع بود (محل کنونی ایستگاه شماره ۱ سازمان آتش‌نشانی و خدمات‌ایمنی)، انتقال یافت و ساختمان جدیدی در آن محل احداث و تدریجاً تکمیل شد و کلیه تشکیلات اداره اطفائیه را به آنجا منتقل کردند.

در سال ۱۳۱۳ "حسن خان معتضدی" به ریاست اداره آتش‌نشانی منصوب شد. وی با علاقه مندی‌هایی که به کار خود داشت، از ابتدای قبول مسئولیت، شروع به تلاش گسترده‌ای برای سامان بخشیدن به امور اطفاء حریق کرد و ضمن خرید لباس‌های نسوز برای آتش‌نشان‌ها، دولت را متقاعد ساخت یک فروند کشتی آتش‌نشانی نیز از کشور آلمان خریداری کند، تا برای خاموش کردن حریق کشتی‌ها، در دریاچه مازندران مورد استفاده قرار بگیرد و به‌این ترتیب، با سعی او، در استان گیلان نیز اداره اطفائیه‌ای تشکیل شد که مرکز آن در بندر انزلی واقع بود.

• اطفائیه، آتش‌نشانی شد

در آخرین سال‌های دهه ۱۳۲۰، که اندک‌اندک مشخص شد آتش‌نشانی حکم حرفه‌ای تخصصی را دارد و دست‌اندر کارانش باید دانش فنی لازم را داشته باشند، لزوم برخورداری مأموران آتش‌نشان از مهارت‌های فنی احساس شد و دولت عده‌ای از کارکنان اداره اطفائیه را برای گذراندن یک دوره آموزش حرفه‌ای، به خارج از کشور اعزام کرد، که پس از بازگشت آن عده به کشور، اداره اطفائیه اقدام به تشکیل کلاس‌های ویژه‌ای برای مأموران خود کرد و کسانی که در خارج از کشور آموزش دیده بودند، مؤظف شدند با تدریس در آن کلاس‌ها، آنچه را آموخته‌اند، به همکاران خود آموزش دهند.

به‌این ترتیب، اداره اطفائیه اولین قدم‌ها را برای تبدیل شدن به نهادی توانمند در راه گذشت و سه سال بعد، در اواخر سال ۱۳۳۳ شمسی، هنگامی که نیروهای ماهر در حد نیاز تأمین شده بود، عنوان اطفائیه به آتش‌نشانی تغییر یافت و چون آن هنگام مصادف با توسعه صنایع و شکل‌گیری مناطق مسکونی جدید در اطراف تهران بود، تصمیم گرفته شد آتش‌نشانی تهران علاوه بر داشتن یک اداره مرکزی سه شعبه نیز در نقاط مختلف شهر در اختیار داشته باشد که بر مبنای آن تصمیم و با سعی شهرداری، تهران علاوه بر اداره مرکزی آتش‌نشانی، صاحب شعباتی نیز در انتهای خیابان شهباز (خاقانی)، خیابان شوش و انتهای خیابان بهار شد.

همچنین به علت بعد مسافت تهران و شمیران و از آنجا که شمیران از نظر موقعیت جغرافیایی نسبت به تهران در ارتفاع قرار داشت و هنگام ضرورت، دسترسی به نقاط مختلف آن دشوار می‌نمود و اغلب اوقات همین امر موجب تأخیر در امداد رسانی به حادثه دیدگان می‌شد، احداث شعبه‌ای از آتش‌نشانی در شمیران نیز مورد توجه قرار گرفت و در سال ۱۳۳۴، یکسال بعد از افتتاح شعبات سه‌گانه آتش‌نشانی در شهر تهران، پایگاه شمیران نیز به مرحله بهره‌برداری رسید و در همان سال قرارداد خرید چهار دستگاه اتومبیل آتش‌نشانی جدید با

کارخانه ایرانی ارج که از مدتی پیش مطالعاتی را بر روی شبیه سازی مدل اتومبیل های آتش نشانی خارجی شروع کرده بود، به امضاء رسید و آن تجهیزات، پس از تحویل، در اختیار شهرداری شمیران قرار گرفت.

در آن زمان، با وجودی که چند تانکر مخزن دار در خدمت آتش نشانی قرار داشت، مأموران طبق معمول گذشته، همچنان با کمبود امکانات و تجهیزات روبرو بودند و اسناد و مدارک موجود نشان می دهد به آن نسبت که شهر گسترش می یافت و بر وسعت و جمعیت آن افزوده می شد، تشکیلات آتش نشانی رشد نمی کرد و هنگام بروز آتش سوزی های بزرگ، مأموران آتش نشانی عملاً با کمبود امکانات مواجه می شدند. به این جهت، علاوه بر اتومبیل های مخصوص آب پاشی که خود آتش نشانی در اختیار داشت، ماشین های باربری، خودروهای حمل گوشت و کامیون های حمل زباله نیز به عنوان تجهیزات کمکی در اختیار مأموران اداره آتش نشانی قرار می گرفت و در مقابل، در ساعات خارج از عملیات امدادی، حتی اتومبیل های مخصوص مبارزه با حریق جهت آبرسانی به محلات، آب پاشی خیابان ها، آبیاری درختان و خدمات متفرقه دیگری از این قبیل، مورد استفاده قرار می گرفت که البته کارشناسان متعددی عنوان کرده اند آن سنت غلط که سال ها رواج داشت، به نوبه خود عامل مهمی در جهت عقب ماندگی سیستم آتش نشانی کشور بود.

همچنین تا حدود ۳۰ سال بعد از تأسیس آتش نشانی، کارکنان آن اداره از وسایل و تجهیزات حفاظت فردی بهره ای نداشتند و هنگام مأموریت هایشان ناچار بودند با کفش و لباس معمولی در عملیات شرکت کنند. بعدها، لباس کار متحدالشکلی برای افراد آتش نشان در نظر گرفته شد و تعداد محدودی کلاه ایمنی نیز در اختیار آن ها قرار گرفت، اما در سال های بعدی، به موازات توسعه تهران اداره آتش نشانی رشد کرد و چون روز به روز بر حسب ضرورت در برابر مسئولیت های سنگین تری قرار می گرفت، تا حدی این مهم مورد توجه قرار گرفت. و هنگام خرید وسایل اطفائی، اقلامی از وسایل حفاظت فردی نیز خریداری می کردند. از جمله در سال ۱۳۳۶ تعداد ۱۰ ماسک ضد گاز و ۶ ماسک ضد دود و در سال ۱۳۳۷ استفاده از لباس نسوز در آتش نشانی مورد استفاده قرار گرفت و به مرور زمان، آتش نشانی تهران به اسنوکر، نردبان، ماشین کف ساز، تانکرهای مجهز، موتور پمپ، تور نجات، لباس نسوز، ماسک ضد گاز، ماسک ضد دود و... مجهز شد. تا جایی که هم اکنون بزرگ ترین نردبان خاورمیانه و سومین نردبان بزرگ جهان به ارتفاع ۶۴ متر در اختیار آتش نشانی تهران قرار دارد.

در سال ۱۳۴۰ شمسی واحدی به نام گروه «امداد و نجات» در ایستگاه حسن آباد ایجاد شد تا در کنار اطفای حریق، امداد و نجات حادثه دیدگان را برعهده بگیرد.

در سال ۱۳۴۹ با توجه به ترافیک خیابان‌های تهران و به دستور شهردار وقت یک کادر موتور سوار، با موتور سیکلت‌هایی که مجهز به بی سیم بودند و می‌توانستند تا ۱۲۰ کیلوگرم بار حمل کنند - تشکیل شد و مقرر گردید در زمان وقوع آتش‌سوزی، با سرعت تجهیزات مقدماتی را به محل حادثه برسانند و تا رسیدن اتومبیل‌های سنگین و نیروهای لازم، عملیات اولیه اطفائی را انجام دهند و بعدها چند شهرستان نیز به تجهیزاتی مشابه مجهز شدند. به اضافه این که در سال ۱۳۴۴ کمیسیون بودجه مجلس شورای ملی در جلسه سوم دی ماه خود، به منظور ارتقاء ایمنی فرودگاه‌های کشور با خرید چند دستگاه اتومبیل آتش‌نشانی جهت اداره کل هواپیمایی کشوری موافقت کرد و براساس آن موافقت چهار دستگاه لیلاند دیزل مخصوص اطفاء حریق در فرودگاه، دو دستگاه آمبولانس از نوع شورولت جنگی و سه دستگاه جیب اطفائیه، برای مقابله با حریق‌های احتمالی در فرودگاه خریداری شد.

عمده مشکل آتش‌نشانی تا سال ۱۳۵۰ آن بود که از بدو تأسیس اطفائیه در تهران تا سال ۱۳۵۰، وسعت تهران، با سرعت به چند برابر رسید، در حالی که تعداد ایستگاه‌های آتش‌نشانی به کندی افزایش یافت و در سال ۱۳۵۰، با وجودی که چند ایستگاه جدید در تهران شروع به فعالیت کرد، تعداد ایستگاه‌های آتش‌نشانی تازه به ۷ واحد رسید. اما در سال‌های بعد از آن، گسترش و توسعه آتش‌نشانی شتاب بیشتری گرفت. برای نمونه در سال ۱۳۵۳ سه پایگاه دیگر به تعداد ایستگاه‌ها افزوده شد و روز ۲۵ اسفند ماه سال ۱۳۵۵، در حالی که تعداد ایستگاه‌ها به ۱۳ واحد رسیده بود، مرکز جدید ستاد و فرماندهی آتش‌نشانی و خدمات ایمنی در محل وسیعی در خیابان آزادی (آیزنهاور سابق) افتتاح شد و با شروع به کار آن مرکز، ایستگاه آتش‌نشانی میدان حسن آباد که تا آن تاریخ به عنوان ایستگاه مرکزی آتش‌نشانی مورد اشاره قرار می‌گرفت، به ایستگاه شماره ۱ تغییر نام داد و در سال ۱۳۵۶ مجموعاً ۱۶ ایستگاه، که سه ایستگاه آن از امکانات نجات نیز برخوردار بود، در تهران فعالیت داشت.

• آتش‌نشانی در مناطق دیگر ایران

همزمان با تهران، شهر قزوین از آتش‌نشانی برخوردار شد و در پی آن اهواز در سال ۱۳۰۴، بندر انزلی در سال ۱۳۰۵، در رشت در سال ۱۳۱۰، مشهد در سال ۱۳۱۲، زنجان در سال ۱۳۲۷، اصفهان در سال ۱۳۲۸ و... در ردیف پیشگامان احداث و تأسیس ایستگاه‌های آتش‌نشانی قرار گرفتند و همدان در سال ۱۳۳۶ به گروه شهرهای برخوردار از آتش‌نشانی پیوست و پس از آن، به موازات تأسیس شهرداری در شهرهای مختلف، ایستگاه‌های متعدد دیگری، در سایر مناطق کشور احداث شد و به بهره برداری رسید. با وجود این، بسیاری از شهرهای کشور،

از این توسعه برکنار ماندند. همچنان که در ایلام آتش‌نشانی خیلی دیر شروع به کار کرد و شروع به کار آن نیز داستان جالبی داشت. به این معنی که بعد از شکل‌گیری و تأسیس شهرداری ایلام در سال ۱۳۴۲ دو نفر به عنوان نگهبان در جوار ساختمان شهرداری به کار گمارده شدند که وظیفه آنان رسیدگی به امور اطفاء حریق بود و چنانچه جایی از شهر آتش می‌گرفت، افرادی که در معرض خطر و خسارت قرار داشتند، ناچار بودند با مراجعه حضوری به ساختمان شهرداری، آن مأموران را در جریان حادثه قرار دهند. اما از زمانی که رسیدگی به امور آتش‌نشانی در سراسر کشور طرف توجه جدی واقع شد، یک دستگاه اتومبیل ذیل روسی و سپس یک دستگاه انترناش و چند سال بعد یک دستگاه لندرور انگلیسی تحت عنوان خودرو پیشرو، برای امور آتش‌نشانی آن شهر خریداری شد. با این حال، تا اولین سال بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و زمان شروع جنگ تحمیلی ایلام از نظر تجهیزات آتش‌نشانی در فقر مطلق قرار داشت تا بالاخره در آن سال چهار دستگاه خودرو بنز به تقویت آتش‌نشانی اختصاص یافت.

همچنین شهرستان آمل جزو شهرهایی است که اگر چه از سال ۱۳۰۲ شهرداری در آن شروع به فعالیت کرد، اما تا سال ۱۳۴۹ شهرداری آن فاقد دایره آتش‌نشانی بود و در آن سال صاحب واحد آتش‌نشانی با ۱۲ مأمور شد. اما تنها وسیله خاموش‌کننده حرقی که در اختیارش قرار گرفت، یک دستگاه شورولت مدل ۵۷ بود که به هیچ وجه توانایی پاسخگویی به نیازهای شهر را نداشت. ولی بعدها یک دستگاه اتومبیل رومانیایی مدل ۷۰ هم توسط اتحادیه شهرداری‌های کشور تهیه شد و در اختیار آتش‌نشانی آمل قرار گرفت.

• معرفی سازمان آتش نشانی ملارد :

در نیمه دوم سال ۱۳۷۴ در شهرداری ملارد واحدی به نام آتش نشانی با چهارده نفر و یک خودروی نیشان امداد و یک دستگاه خودرو بنز ۹۱۱ اطفاء تاسیس شد . با توجه به نیازهای شهری در آن زمان واحد آتش نشانی گسترش یافته و در مردادماه سال ۱۳۸۳ به سازمان تبدیل گردید .

محل استقرار آن روز سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی در ملارد جنب فرمانداری فعلی (ایستگاه یک کنونی) بود .

گسترش محدوده شهری ملارد و نیاز بخش های مختلف این شهر ایستگاه دو سرآسیاب (واقع در سرآسیاب, خیابان معلم) و ایستگاه سه مارلیک (فاز سه مارلیک, بلوار سه بانده, نرسیده به میدان ارتش) افتتاح گردید.

اکنون سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد با سه ایستگاه و بالغ بر نود نفر پرسنل با تکیه بر دانش فنی ایشان و به کمک تجهیزات و ماشین آلات پیشرفته آماده خدمات رسانی بصورت ۲۴ ساعته به شهروندان محترم می باشد .

• بیانیه ماموریت (رسالت) : Mission Statement

آتش نشانان فرشتگان نجات اند .

ما سازمانی هستیم عام المنفعه ، که در جهت ایمنی و امنیت شهروندان در برابر حوادث و بلایای طبیعی و غیر طبیعی فعالیت داریم . هدف اصلی ما پیشگیری از وقوع حوادث در جوامع شهری بوده ، که تحقق این امر بوسیله آموزش های همگانی توسط نیروهای متخصص سازمان و بازدید های دوره ای از موارد خطرناک و گزارش رفع مشکلات انجام می پذیرد .

پرسنل ما با دریافت آموزشهای تخصصی و تمرین و ممارست به سطح بالایی از توانایی دست یافته که این توانایی ها با تمرینات ورزشی و تقویت قوای جسمانی تکمیل شده و نیروهای عملیاتی را به یک آتش نشان تبدیل می نماید .

سازمان ما به خاطر خدمات صادقانه و ازجان گذشتگی پرسنل خود شهرت یافته و جهت حضور در حریم خصوصی شهروندان بخاطر امداد رسانی به ایشان ، پایبند اصول اخلاقی بوده و در حفاظت از جان و مال شهروندان با یکدیگر هم قسم شده ایم .

زندگی کاری آتش نشانان پُر جاذبه بوده و هر روز با حوادث گوناگون و متنوعی سرو کار داشته که تیم های تخصصی - عملیاتی با رعایت احترام برای یکدیگر در جوی صمیمی ، با همکاری و همیاری به امداد رسانی مشغول هستند .

از نظر اجتماعی ما نسبت به هم نوعان خود در هر کیش و مذهب ، هر رنگ و نژاد ، هر طبقه اجتماعی (غنی و فقیر) و جدا از جنسیت افراد ، احساس مسئولیت نموده و برای افزایش سطح ایمنی جامعه و امداد رسانی از هیچ کوششی فروگذار نخواهیم بود و حتی با نثار جان خود ، پایبند به آرمان های انسانی و حرفه ای خود هستیم .

• چشم انداز :

سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد یکی از کاراترین سازمان های آتش نشانی در ایران بوده که با تکیه بر دانش فنی (دانشگاهی) پرسنل و توانایی های تکنولوژیکی خود ، بهترین خدمات ایمنی را به شهروندان محترم شهر ملارد ارائه می نماید . این سازمان دارای یکی از مجهز ترین مراکز آموزشی در ایران بوده که می تواند خدمات آموزشی تخصصی از قبیل غواصی ، امدادونجات ، سعود و فرود ، صوانج جاده ای و ... را به سایر سازمان های آتش نشانی و مراکز دانشگاهی ارائه نماید . آتش نشانان ملارد علاوه بر داشتن دانش فنی و تحصیلات دانشگاهی آتش نشانی در المپیادهای ورزشی آتش نشانی سرآمد بوده و موفق به کسب عنواین برتر در مسابقات ورزشی می شوند .

• فرصت ها و تهدیدات خارجی (External Opportunities & Threats) :

فرصت ها :

۱. همجواری شهرستان ملارد با شهر تهران و تعیین این شهر بعنوان معین شهر تهران در حوادث و اتفاقات طبیعی و غیر طبیعی .
۲. رشد مدیریت شهری شهر ملارد و نگاهی علمی و کارشناسانه به معضلات شهری جهت یافتن راه حل های مناسب .
۳. بوجود آمدن دوره های تخصصی دانشگاهی آتش نشانی (اطفاء ، امدادونجات ، مدیریت صوانج و ...) که این فرصت را ایجاد می نماید تا آتش نشانان از لحاظ علمی پیشرفت نموده و توانایی های خود را افزایش دهند .
۴. پیشرفت علم و بوجود آمدن تکنولوژی های جدید که توانسته اند با ابداع و تولید لوازم و تجهیزات نوین علاوه بر راحتی و سهولت انجام فعالیت های آتش نشانی ، در حفظ جان نیروهای امدادی کمک شایانی نمایند .
۵. افزایش سطح فرهنگ شهر نشینی که کمک شایانی به کاهش حوادث و بلایای غیر طبیعی و انسان ساز می نماید .
۶. تصویب قوانین و مقررات ایمنی که دولت در جهت ارتقای سطح ایمنی در شهرها و روستاها به اجرا در آمده است .

۷. وجود شهرک های اقماری در شهرستان ملارد با ساختار شهری اصولی و پیروی از اصول علمی شهرسازی ، که سهولت خدمات رسانی به شهروندان را در پی خواهد داشت .

تهدیدات :

۱. قرار گرفتن شهر ملارد در مرز استانهای تهران و البرز که این امر باعث کاهش تخصیص بودجه های استانی به این شهرستان می گردد .
۲. قرارگرفتن کانال انتقال آب کشاورزی در محدوده شهری ملارد که می تواند بروز برخی از حوادث را تشدید نماید .
۳. همجواری شهر ملارد با پادگان ها و سایر تاسیسات نظامی .
۴. وجود کارخانه جات ، کارگاه ها و تولیدی های غیر متمرکز در سطح شهرستان ملارد و در بافت شهری .
۵. وجود باغات و بافت های روستایی در برخی از نقاط شهر که به دلیل عدم رعایت اصول علمی شهرسازی ارائه خدمات به شهروندان را مختل می سازد .
۶. وجود مجتمع های آپارتمانی با تراکم جمعیت بسیار بالا و خارج از استانداردهای شهری در برخی از نقاط شهر .
۷. سکونت نیروی کاری شهر تهران در شهر ملارد (به دلیل فاصله کم میان ملارد و تهران) که باعث ترافیک شدید در برخی از ساعات شبانه روز گشته ، که در مواقع بحران امداد رسانی را مختل می نماید .

• نقاط قوت و ضعف داخلی :

نقاط قوت :

۱. افزایش سطح تحصیلات پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد .
۲. دارا بودن آمادگی جسمانی پرسنل آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد .
۳. جوان بودن پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد .
۴. دریافت آموزش های ضمن خدمت پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد .
۵. در اختیار داشتن آتش نشانان داوطلب (خانم و آقا) جهت استفاده در بحران .
۶. تهیه تفاهم نامه همکاری میان سازمان آتش نشانی و جمعیت هلال احمر جهت همکاری و همیاری در مواقع بروز بحران .
۷. پرسنل سازمان بومی شهرستان ملارد بوده که دسترسی به ایشان را در هر زمان به خصوص در مواقع بحران فراهم می نماید .

نقاط ضعف :

۱. یکسان بودن سطح سنی پرسنل که باعث پیر شدن یکباره سازمان خواهد شد .
۲. عدم آشنایی بسیاری از پرسنل با علوم نوین ارتباطی از جمله GIS ، MIS و
۳. نبود بایگانی دیجیتال درون سازمان جهت بازیابی سریع و صحیح اطلاعات .
۴. سنتی بودن مدیریت سازمان به دلیل نگرش های خاص در خصوص سازمان آتش نشانی از دیدگاه مدیران عالی شهری .
۵. کمبود نیروی انسانی مورد نیاز در بخشهای صف و ستادی سازمان .
۶. کمبود تجهیزات مدرن و به روز در سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد .
۷. عدم وجود نیروهای عملیاتی زن جهت امداد رسانی به بانوان .
۸. فرسوده و مستعمل بودن اکثر لوازم و وسایل به دلیل عدم آشنایی با روش صحیح انبار داری و تست های QC تجهیزات آتش نشانی .
۹. نبود تعداد ایستگاه های آتش نشانی مطابق استانداردهای مدیریت شهری .
۱۰. به کارگیری نیروهای غیر متخصص در بخش های تخصصی صف و ستادی سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد .

ماتریس ارزیابی عوامل خارجی : External Factor Evaluation (EFE) Matrix

نمره	رتبه	ضریب	عوامل خارجی	
۰,۲	۲	۰,۱	۱. همجواری شهرستان ملارد با شهر تهران و تعیین این شهر بعنوان معین شهر تهران در حوادث و اتفاقات طبیعی و غیر طبیعی .	فرصت‌ها
۰,۴	۴	۰,۱	۲. رشد مدیریت شهری شهر ملارد و نگاهی علمی و کارشناسانه به معضلات شهری جهت یافتن راه حل های مناسب .	
۰,۱۵	۳	۰,۰۵	۳. بوجود آمدن دوره های تخصصی دانشگاهی آتش نشانی (اطفاء ، امدادونجات ، مدیریت صوانح و ...) که این فرصت را ایجاد می نماید تا آتش نشانان از لحاظ علمی پیشرفت نموده و توانایی های خود را افزایش دهند .	
۰,۲	۴	۰,۰۵	۴. پیشرفت علم و بوجود آمدن تکنولوژی های جدید که توانسته اند با ابداع و تولید لوازم و تجهیزات نوین علاوه بر راحتی و سهولت انجام فعالیت های آتش نشانی ، در حفظ جان نیروهای امدادی کمک شایانی نمایند .	
۰,۴	۴	۰,۱	۵. افزایش سطح فرهنگ شهر نشینی که کمک شایانی به کاهش حوادث و بلایای غیر طبیعی و انسان ساز می نماید .	
۰,۶	۴	۰,۱۵	۶. تصویب قوانین و مقررات ایمنی که دولت در جهت ارتقای سطح ایمنی در شهرها و روستاها به اجرا در آمده است .	
۰,۴	۴	۰,۱	۷. وجود شهرک های اقماری در شهرستان ملارد با ساختار شهری اصولی و پیروی از اصول علمی شهرسازی ، که سهولت خدمات رسانی به شهروندان را در پی خواهد داشت .	
۰,۰۸	۲	۰,۰۴	۱. قرار گرفتن شهر ملارد در مرز استانهای تهران و البرز که این امر باعث کاهش تخصیص بودجه های استانی به این شهرستان می گردد .	زهدیه‌ها
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۲. قرارگرفتن کانال انتقال آب کشاورزی در محدوده شهری ملارد که می تواند بروز برخی از حوادث را تشدید نماید .	
۰,۱۸	۲	۰,۰۹	۳. همجواری شهر ملارد با پادگان ها و سایر تاسیسات نظامی .	
۰,۱۴	۲	۰,۰۷	۴. وجود کارخانه جات ، کارگاه ها و تولیدی های غیر متمرکز در سطح شهرستان ملارد و در بافت شهری .	
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۵. وجود باغات و بافت های روستایی در برخی از نقاط شهر که به دلیل عدم رعایت اصول علمی شهرسازی ارائه خدمات به شهروندان را مختل می سازد .	

۰,۰۵	۱	۰,۰۵	۶. وجود مجتمع های آپارتمانی با تراکم جمعیت بسیار بالا و خارج از استانداردهای شهری در برخی از نقاط شهر .
۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۷. سکونت نیروی کاری شهر تهران در شهر ملارد (به دلیل فاصله کم میان ملارد و تهران) که باعث ترافیک شدید در برخی از ساعات شبانه روز گشته ، که در مواقع بحران امدادسانی را مختل می نماید .
۲,۹	۱		جمع

معاونت ارفا شهرداری

ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE Matrix) : Internal Factor Evaluation

نمره	رتبه	ضریب	عوامل اصلی داخلی	
۰,۱۴	۲	۰,۰۷	۱. افزایش سطح تحصیلات پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد.	نقاط قوت داخلی
۰,۱۸	۳	۰,۰۶	۲. دارا بودن آمادگی جسمانی پرسنل آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد.	
۰,۱۲	۳	۰,۰۴	۳. جوان بودن پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد	
۰,۱	۲	۰,۰۵	۴. دریافت آموزش های ضمن خدمت پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد.	
۰,۰۲	۱	۰,۰۲	۵. در اختیار داشتن آتش نشانان داوطلب (خانم و آقا) جهت استفاده در بحران.	
۰,۰۶	۳	۰,۰۳	۶. تهیه تفاهم نامه همکاری میان سازمان آتش نشانی و جمعیت هلال احمر جهت همکاری و همیاری در مواقع بروز بحران.	
۰,۱۸	۳	۰,۰۶	۷. پرسنل سازمان بومی شهرستان ملارد بوده که دسترسی به ایشان را در هر زمان به خصوص در مواقع بحران فراهم می نماید.	
۰,۰۸	۲	۰,۰۴	۱. یکسان بودن سطح سنی پرسنل که باعث پیر شدن یکباره سازمان خواهد شد.	نقاط ضعف داخلی
۰,۰۵	۱	۰,۰۵	۲. عدم آشنایی بسیاری از پرسنل با علوم نوین ارتباطی از جمله GIS، MIS و ...	
۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۳. نبود بایگانی دیجیتال درون سازمان جهت بازیابی سریع و صحیح اطلاعات.	
۰,۰۸	۱	۰,۰۸	۴. سنتی بودن مدیریت سازمان به دلیل نگرش های خاص در خصوص سازمان آتش نشانی از دیدگاه مدیران عالی شهری.	
۰,۰۵	۱	۰,۰۵	۵. کمبود نیروی انسانی مورد نیاز در بخشهای صف و ستادی سازمان.	
۰,۱۵	۱	۰,۱۵	۶. کمبود تجهیزات مدرن و به روز در سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد.	

۰,۰۳	۱	۰,۰۳	۷. عدم وجود نیروهای عملیاتی زن جهت امداد رسانی به بانوان .
۰,۰۸	۱	۰,۰۸	۸. فرسوده و مستعمل بودن اکثر لوازم و وسایل به دلیل عدم آشنایی با روش صحیح انبار داری و تست های QC تجهیزات آتش نشانی .
۰,۰۹	۱	۰,۰۹	۹. کبود تعداد ایستگاه های آتش نشانی مطابق استانداردهای مدیریت شهری .
۰,۱۴	۲	۰,۰۷	۱۰. به کارگیری نیروهای غیر متخصص در بخش های تخصصی صف و ستادی سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد .
۱,۵۸	۱		جمع

دفتر آتش‌نشانی

ماتریس بررسی رقابت (Competitive Profile Matrix (CPM) :

کرج		تهران		ملارد		ضریب	عوامل تعیین کننده موفقیت
نمره	رتبه	نمره	رتبه	نمره	رتبه		
۰,۱۸	۳	۰,۲۴	۴	۰,۱۲	۲	۰,۰۶	افزایش سطح تحصیلات پرسنل
۰,۳	۳	۰,۴	۴	۰,۳	۳	۰,۱	دارا بودن آمادگی جسمانی پرسنل
۰,۱۲	۲	۰,۲۴	۴	۰,۱۸	۳	۰,۰۶	جوان بودن پرسنل سازمان
۰,۲۲	۲	۰,۴۴	۴	۰,۱۱	۱	۰,۱۱	آموزش های ضمن خدمت پرسنل
۰,۰۹	۳	۰,۱۲	۴	۰,۰۳	۱	۰,۰۳	در اختیار داشتن آتش نشانان داوطلب
۰,۱	۲	۰,۱	۲	۰,۱۵	۳	۰,۰۵	دارا بودن پرسنل بومی سازمان
۰,۲۱	۳	۰,۲۸	۴	۰,۰۷	۱	۰,۰۷	آشنایی پرسنل با علوم نوین ارتباطی
۰,۰۸	۲	۰,۱۶	۴	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	وجود بایگانی دیجیتال
۰,۳	۳	۰,۴	۴	۰,۱	۱	۰,۱	کافی بودن نیروی انسانی
۰,۳	۳	۰,۴	۴	۰,۱	۱	۰,۱	تجهیزات مدرن و به روز
۰,۳	۲	۰,۴	۳	۰,۱	۱	۰,۱	تعداد ایستگاه های آتش نشانی
۰,۵۴	۳	۰,۷۲	۴	۰,۱۸	۱	۰,۱۸	به کارگیری نیروهای متخصص
۲,۷۴		۳,۹		۱,۴۸		جمع	

ماتریس تهدیدات ، فرصت ها ، نقاط قوت و ضعف SWOT

نقاط ضعف – W	نقاط قوت – S	
<ol style="list-style-type: none"> ۱. یکسان بودن سطح سنی پرسنل که باعث پیر شدن یکباره سازمان خواهد شد . ۲. عدم آشنایی بسیاری از پرسنل با علوم نوین ارتباطی از جمله GIS ، MIS و ۳. نبود بایگانی دیجیتال درون سازمان جهت بازیابی سریع و صحیح اطلاعات . ۴. سنتی بودن مدیریت سازمان به دلیل نگرش های خاص در خصوص سازمان آتش نشانی از دیدگاه مدیران عالی شهری . ۵. کمبود نیروی انسانی مورد نیاز در بخشهای صف و ستادی سازمان . ۶. کمبود تجهیزات مدرن و به روز در سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد . ۷. عدم وجود نیروهای عملیاتی زن جهت امداد رسانی به بانوان . ۸. فرسوده و مستعمل بودن اکثر لوازم و وسایل به دلیل عدم آشنایی با روش صحیح انبار داری و تست های QC تجهیزات آتش نشانی . ۹. نبود تعداد ایستگاه های آتش نشانی مطابق استانداردهای مدیریت شهری . ۱۰. به کارگیری نیروهای غیر متخصص در بخش های تخصصی صف و ستادی سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد . 	<ol style="list-style-type: none"> ۱. افزایش سطح تحصیلات پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد . ۲. دارا بودن آمادگی جسمانی پرسنل آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد . ۳. جوان بودن پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد . ۴. دریافت آموزش های ضمن خدمت پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد . ۵. در اختیار داشتن آتش نشانان داوطلب (خانم و آقا) جهت استفاده در بحران . ۶. تهیه تفاهم نامه همکاری میان سازمان آتش نشانی و جمعیت هلال احمر جهت همکاری و همیاری در مواقع بروز بحران . ۷. پرسنل سازمان بومی شهرستان ملارد بوده که دسترسی به ایشان را در هر زمان به خصوص در مواقع بحران فراهم می نماید . 	
استراتژی های WO	استراتژی های SO	فرصت ها – O
<ul style="list-style-type: none"> • استخدام سالیانه و ادواری پرسنل دارای تخصص مورد نیاز از طریق آزمون های علمی (w1,w2,w5,w7,w10,o3) • برپایی کارگاه های کنترل کیفیت و تست وسایل و تجهیزات عملیاتی (w6,w8,o1,o2,o3,o4) • ساخت و تجهیز ایستگاه های جدید آتش نشانی بنا به نیازهای شهری و مطابق با استانداردهای شهرداری (w5,w6,w9,w10,o2,o5,o7) • برقراری سیستم یکپارچه مدیریت MIS (w2,w3,w4,w6,w10,o2,o4) 	<ul style="list-style-type: none"> • اعزام پرسنل سازمان جهت ادامه تحصیل در رشته های مورد نیاز سازمان آتش نشانی به دانشگاه به صورت بورسیه (S1,S2,O1,O3) • اعزام پرسنل سازمان جهت گذراندن دوره های آموزش ضمن خدمت و افزایش توان علمی (S1,S2,S4,S6,O1,O2,O3) • خرید دستگاه ها و تجهیزات به روز و پیشرفته آتش نشانی جهت افزایش خدمات بهینه و سرعت بالا در خدمت رسانی (S2,S4,O2,O4,O6) • برپایی مرکز آموزش تخصصی آتش نشانی به کمک پرسنل سازمان 	<ol style="list-style-type: none"> ۱. همجواری شهرستان ملارد با شهر تهران و تعیین این شهر بعنوان معین شهر تهران در حوادث و اتفاقات طبیعی و غیر طبیعی . ۲. رشد مدیریت شهری شهر ملارد و نگاهی علمی و کارشناسانه به معضلات شهری جهت یافتن راه حل های مناسب . ۳. بوجود آمدن دوره های تخصصی دانشگاهی آتش نشانی (اطفاء ، امدادونجات ، مدیریت صوانج و ...) که این فرصت را ایجاد می نماید تا آتش نشانان از لحاظ علمی پیشرفت نموده و توانایی های خود را افزایش دهند . ۴. پیشرفت علم و بوجود آمدن تکنولوژی های جدید که توانسته اند با ابداع و تولید لوازم و تجهیزات نوین علاوه بر راحتی و سهولت انجام فعالیت های آتش نشانی ، در حفظ جان نیروهای امدادی کمک شایانی نمایند . ۵. افزایش سطح فرهنگ شهر نشینی که کمک شایانی به کاهش حوادث و بلایای غیر طبیعی و انسان ساز می نماید . ۶. تصویب قوانین و مقررات ایمنی که دولت در

	(S1,S2,S3,S4,O3)	جهت ارتقای سطح ایمنی در شهرها و روستاها به اجرا در آمده است . ۷. وجود شهرک های اقماری در شهرستان ملارد با ساختار شهری اصولی و پیروی از اصول علمی شهرسازی ، که سهولت خدمات رسانی به شهروندان را در پی خواهد داشت .
<p style="text-align: center;">استراتژی های WT</p> <ul style="list-style-type: none"> • راه اندازی سیستم GIS سازمان آتش نشانی (W2,W3,W4,T3,T4,T6) • ایجاد و راه اندازی ایستگاه های تخصصی آتش نشانی (W4,W5,W7,W9,W10,T1,T2,T3,T4, T5,T6) • تهیه تفاهم نامه با صنایع ، پادگان ها و ارگان های نظامی جهت آموزش های ایمنی به پرسنل آنها در قالب آموزش های ضمن خدمت (W5,W6,W8,W9,W10,T1,T3,T4) 	<p style="text-align: center;">استراتژی های ST</p> <ul style="list-style-type: none"> • برگزاری دوره های تخصصی با توجه به شرایط محیطی و اقلیم منطقه (S1,S2,S4,T2,T3,T4,T5,T6) • صدور شناسنامه ایمنی برای کارخانجات و تکمیل اطلاعات ایمنی آنها در سامانه سازمان آتش نشانی (S1,S4,T4) • ارائه آموزش های همگانی و شهروندی جهت بالا بردن سطح ایمنی جامعه در برابر بروز حوادث (S1,S5,S7,T4,T5,T6,T7) • اجرای طرح هر خانواده ایرانی ، یک آتش نشان داوطلب (S5,S7,T2,T3,T4,T5,T6,T7) 	<p style="text-align: center;">تهدیدات – T</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱. قرار گرفتن شهر ملارد در مرز استانهای تهران و البرز که این امر باعث کاهش تخصیص بودجه های استانی به این شهرستان می گردد . ۲. قرارگرفتن کانال انتقال آب کشاورزی در محدوده شهری ملارد که می تواند بروز برخی از حوادث را تشدید نماید . ۳. همجواری شهر ملارد با پادگان ها و سایر تاسیسات نظامی . ۴. وجود کارخانه جات ، کارگاه ها و تولیدی های غیر متمرکز در سطح شهرستان ملارد و در بافت شهری . ۵. وجود باغات و بافت های روستایی در برخی از نقاط شهر که به دلیل عدم رعایت اصول علمی شهرسازی ارائه خدمات به شهروندان را مختل می سازد . ۶. وجود مجتمع های آپارتمانی با تراکم جمعیت بسیار بالا و خارج از استانداردهای شهری در برخی از نقاط شهر . ۷. سکونت نیروی کاری شهر تهران در شهر ملارد (به دلیل فاصله کم میان ملارد و تهران) که باعث ترافیک شدید در برخی از ساعات شبانه روز گشته ، که در مواقع بحران امداد رسانی را مختل می نماید .

ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام استراتژیک

Strategic Position & Action Evaluation (SPACE) Matrix:

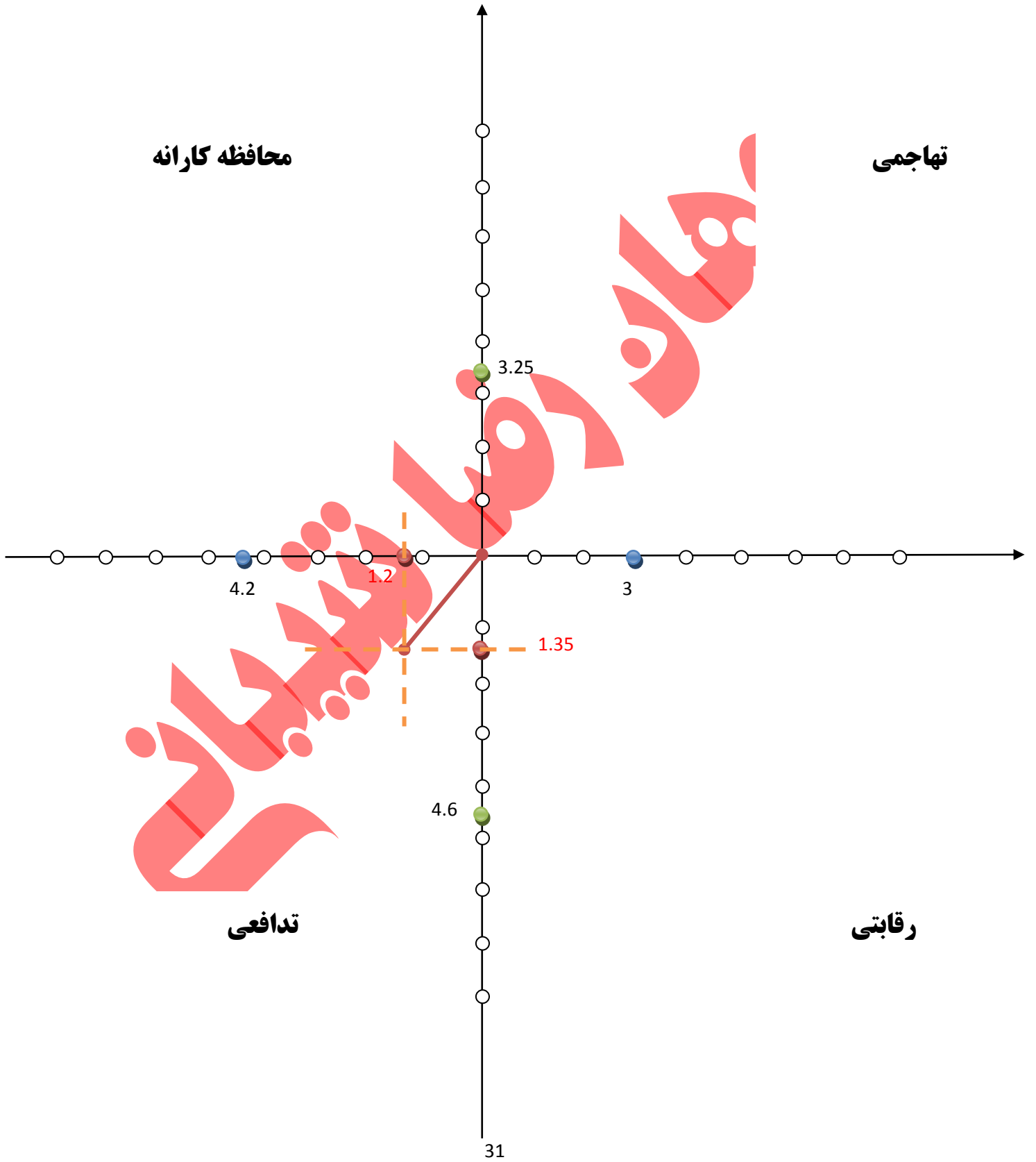
ردیف	توان مالی FS	+
۱	بازده سرمایه	۱
۲	اهرم مالی	۵
۳	قدرت نقدینگی	۲
۴	جریان های نقدی	۵
	میانگین	3.25

ردیف	ثبات محیط ES	-
۱	تغییرات فن آوری	5
۲	نرخ تورم	6
۳	تغییر در تقاضا	5
۴	کیفیت خدمات سازمان های دیگر	4
۵	تغییرات ظوابط قانونی	۳
	میانگین	4.6

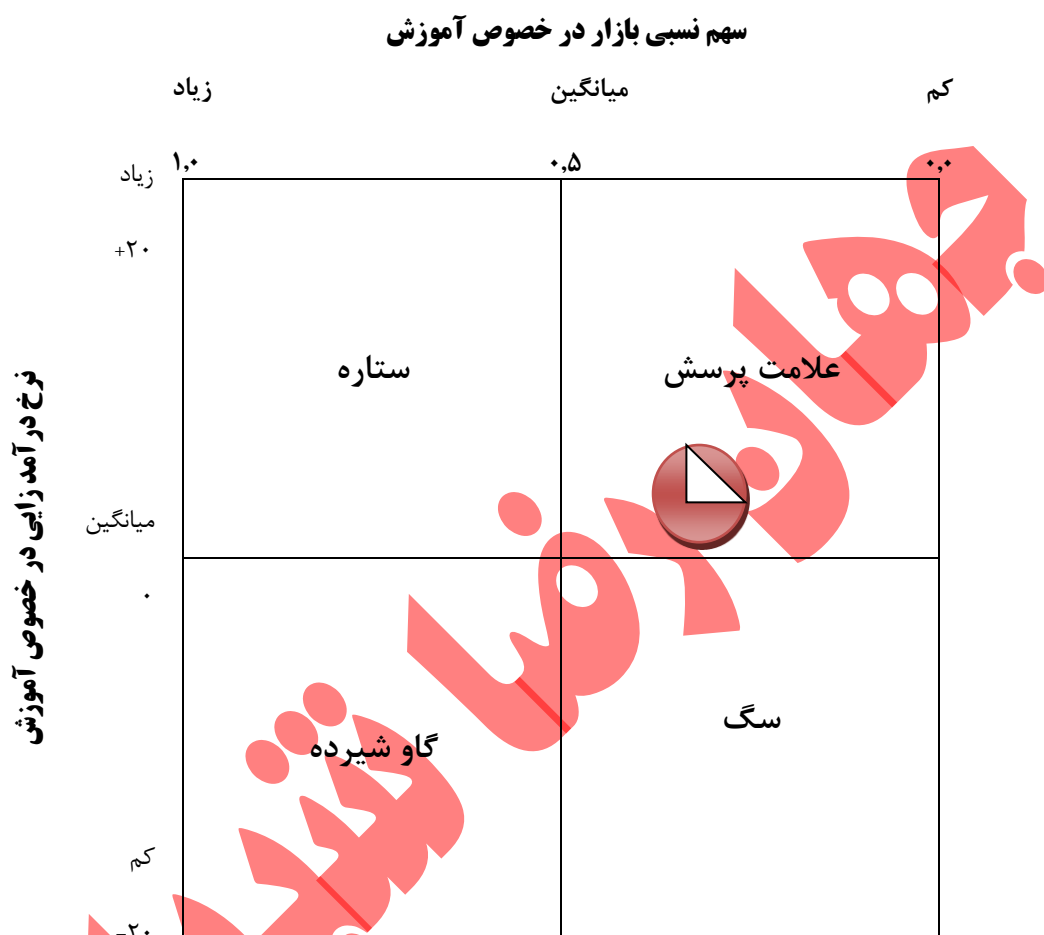
ردیف	مزیت رقابتی CA	-
۱	کیفیت خدمات	۶
۲	سرعت انجام خدمات	۶
۳	دانش فنی پرسنل	۵
۴	اعمال کنترل بر عرضه کنندگان تجهیزات و مواد اولیه	۳
۵	استفاده از وسایل نوین ارتباطی	۱
میانگین		4.2

ردیف	توان صنعت IS	+
۱	استفاده بهینه از تجهیزات و ماشین آلات	۲
۲	استفاده از منابع انسانی	۳
۳	استفاده از متخصصین در گروه‌های صف و ستاد	۱
۴	بهره‌وری	۶
میانگین		3

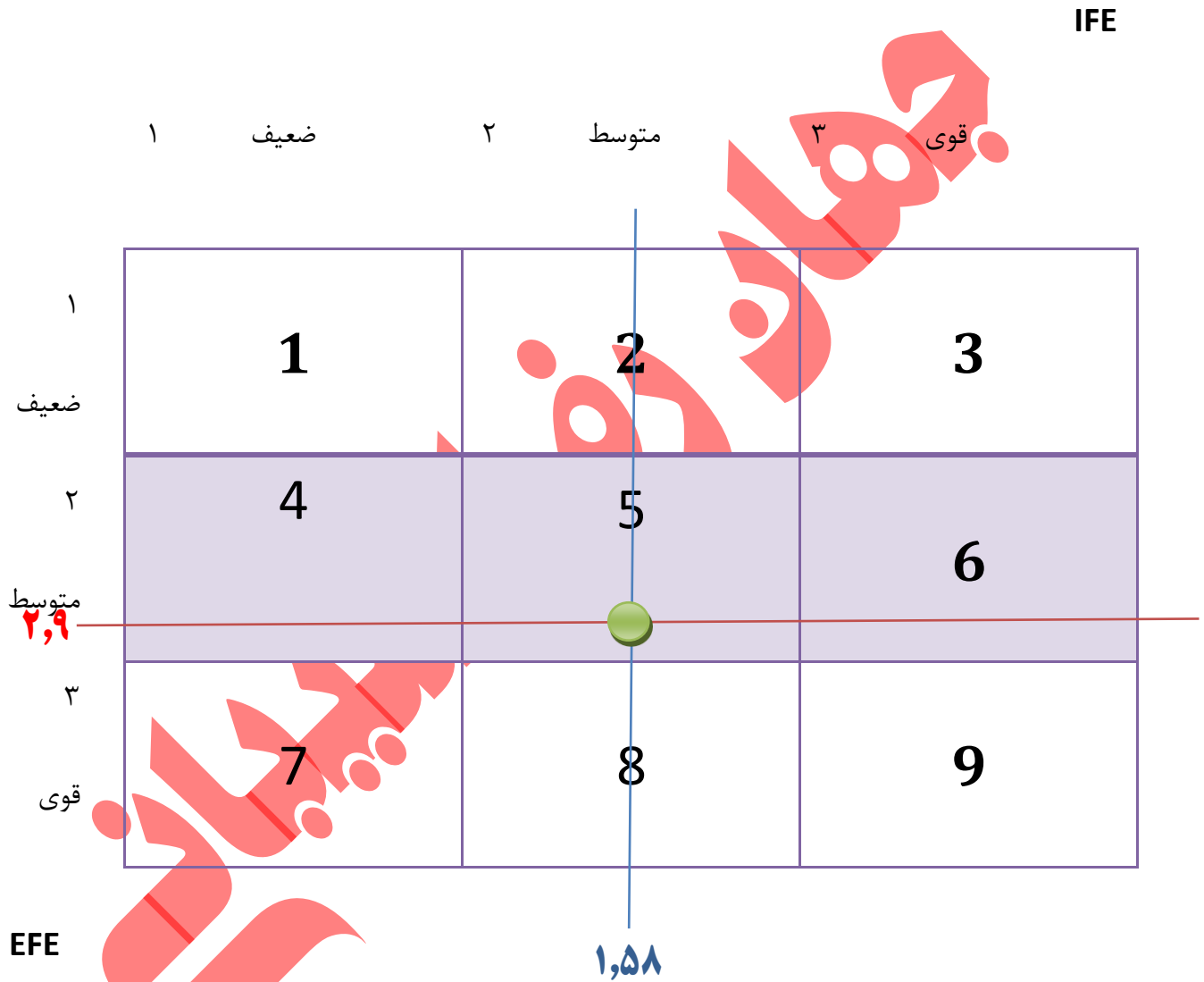
ماتریس SPACE

ماتریس گروه مشاورین بستن (BCG) : برای واحد آموزش سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد

ماتریس داخلی خارجی : Internal – External (IE) Matrix

ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی QSPM :

برگزاری دوره های آموزش ضمن خدمت		اعزام پرسنل به دانشگاه آتش نشانی		ضریب	عوامل تعیین کننده موفقیت
جمع نمره جذابیت	نمره جذابیت	جمع نمرات جذابیت	نمره جذابیت		
فرصت ها					
۰,۴	۴	۰,۴	۴	۰,۱	۱. همجواری شهرستان ملارد با شهر تهران و تعیین این شهر بعنوان معین شهر تهران در حوادث و اتفاقات طبیعی و غیر طبیعی .
۰,۳	۳	۰,۴	۴	۰,۱	۲. رشد مدیریت شهری شهر ملارد و نگاهی علمی و کارشناسانه به معضلات شهری جهت یافتن راه حل های مناسب .
۰,۱	۲	۰,۲	۴	۰,۰۵	۳. بوجود آمدن دوره های تخصصی دانشگاهی آتش نشانی (اطفاء ، امدادونجات ، مدیریت صوانح و ...) که این فرصت را ایجاد می نماید تا آتش نشانان از لحاظ علمی پیشرفت نموده و توانایی های خود را افزایش دهند .
۰,۱	۲	-	-	۰,۰۵	۴. پیشرفت علم و بوجود آمدن تکنولوژی های جدید که توانسته اند با ابداع و تولید لوازم و تجهیزات نوین علاوه بر راحتی و سهولت انجام فعالیت های آتش نشانی ، در حفظ جان نیروهای امدادی کمک شایانی نمایند .
-	-	-	-	۰,۱	۵. افزایش سطح فرهنگ شهر نشینی که کمک شایانی به کاهش حوادث و بلایای غیر طبیعی و انسان ساز می نماید .
۰,۴۵	۳	۰,۳	۲	۰,۱۵	۶. تصویب قوانین و مقررات ایمنی که دولت در جهت ارتقای سطح ایمنی در شهرها و روستاها به اجرا در آمده است .

				۰,۱	۷. وجود شهرک های اقماری در شهرستان ملارد با ساختار شهری اصولی و پیروی از اصول علمی شهرسازی ، که سهولت خدمات رسانی به شهروندان را در پی خواهد داشت .
				۱	
				۱,۳	
				۱,۳۵	
تهدیدات					
۰,۱۶	۴	۰,۱۲	۳	۰,۰۴	۱. قرار گرفتن شهر ملارد در مرز استانهای تهران و البرز که این امر باعث کاهش تخصیص بودجه های استانی به این شهرستان می گردد .
۰,۱۲	۴	۰,۰۶	۲	۰,۰۳	۲. قرارگرفتن کانال انتقال آب کشاورزی در محدوده شهری ملارد که می تواند بروز برخی از حوادث را تشدید نماید .
۰,۳۶	۴	۰,۱۸	۲	۰,۰۹	۳. همجواری شهر ملارد با پادگان ها و سایر تاسیسات نظامی .
۰,۲۸	۴	۰,۲۸	۴	۰,۰۷	۴. وجود کارخانه جات ، کارگاه ها و تولیدی های غیر متمرکز در سطح شهرستان ملارد و در بافت شهری .
۰,۱۲	۴	۰,۰۶	۲	۰,۰۳	۵. وجود باغات و بافت های روستایی در برخی از نقاط شهر که به دلیل عدم رعایت اصول علمی شهرسازی ارائه خدمات به شهروندان را مختل می سازد .
۰,۲	۴	۰,۲	۴	۰,۰۵	۶. وجود مجتمع های آپارتمانی با تراکم جمعیت بسیار بالا و خارج از استانداردهای شهری در برخی از نقاط شهر .
-	-	-	-	۰,۰۴	۷. سکونت نیروی کاری شهر تهران در شهر ملارد (به دلیل فاصله کم میان ملارد و تهران) که باعث ترافیک شدید در برخی از ساعات شبانه روز گشته ، که در مواقع بحران امدادرسانی را مختل می نماید .
				۱	
				۰,۹	
				۱,۲۴	
نقاط قوت					
۰,۲۸	۴	۰,۲۸	۴	۰,۰۷	۱. افزایش سطح تحصیلات پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد .
۰,۲۴	۴	-	-	۰,۰۶	۲. دارا بودن آمادگی جسمانی پرسنل آتش نشانی و

					خدمات ایمنی شهرداری ملارد .
۰,۱۶	۴	۰,۱۶	۴	۰,۰۴	۳. جوان بودن پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد
۰,۲	۴	-	-	۰,۰۵	۴. دریافت آموزش های ضمن خدمت پرسنل سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد .
۰,۰۴	۲	-	-	۰,۰۲	۵. در اختیار داشتن آتش نشانان داوطلب (خانم و آقا) جهت استفاده در بحران .
۰,۰۶	۲	-	-	۰,۰۳	۶. تهیه تفاهم نامه همکاری میان سازمان آتش نشانی و جمعیت هلال احمر جهت همکاری و همیاری در مواقع بروز بحران .
۰,۱۲	۲	-	-	۰,۰۶	۷. پرسنل سازمان بومی شهرستان ملارد بوده که دسترسی به ایشان را در هر زمان به خصوص در مواقع بحران فراهم می نماید .
۱,۱		۰,۴۴		۱	
نقاط ضعف					
۰,۰۸	۲	۰,۰۴	۱	۰,۰۴	۱. یکسان بودن سطح سنی پرسنل که باعث پیر شدن یکباره سازمان خواهد شد .
۰,۰۵	۱	۰,۲	۴	۰,۰۵	۲. عدم آشنایی بسیاری از پرسنل با علوم نوین ارتباطی از جمله MIS, GIS و
۰,۰۳	۲	۰,۱۲	۴	۰,۰۳	۳. نبود بایگانی دیجیتال درون سازمان جهت بازیابی سریع و صحیح اطلاعات .
۰,۰۸	۱	۰,۳۲	۴	۰,۰۸	۴. سنتی بودن مدیریت سازمان به دلیل نگرش های خاص در خصوص سازمان آتش نشانی از دیدگاه مدیران عالی شهری .
-	-	-	-	۰,۰۵	۵. کمبود نیروی انسانی مورد نیاز در بخشهای صف و ستادی سازمان .
-	-	-	-	۰,۱۵	۶. کمبود تجهیزات مدرن و به روز در سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد .
-	-	-	-	۰,۰۳	۷. عدم وجود نیروهای عملیاتی زن جهت امداد رسانی به بانوان .
-	-	-	-	۰,۰۸	۸. فرسوده و مستعمل بودن اکثر لوازم و وسایل به دلیل عدم آشنایی با روش صحیح انبار داری و تست

					های QC تجهیزات آتش نشانی .
-	-	-	-	۰,۰۹	۹. کبود تعداد ایستگاه های آتش نشانی مطابق استانداردهای مدیریت شهری .
۰,۲۸	۴	۰,۲۸	۴	۰,۰۷	۱۰. به کارگیری نیروهای غیر متخصص در بخش های تخصصی صف و ستادی سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی شهرداری ملارد .
۰,۵۲		۰,۹۶		۱	
۴,۲۱		۳,۶			نتیجه نهایی

۱ = قابل قبول نیست .

۲ = می توان قبول کرد .

۳ = احتمالاً قابل قبول می باشد .

۴ = بسیار قابل قبول است .